

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТОВАРНОГО РИНКУ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА

PECULIARITIES OF DEVELOPMENT OF THE COMMODITY MARKET OF PRODUCTION FACILITIES

Ляшко І.І.

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Єременко О.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

У статті висвітлено сутність та особливості становлення ринку засобів виробництва, обґрунтовано необхідність його розвитку. Досліджено організаційно-економічні принципи його формування. Виявлено основні функції, що виконує ринок в економічній системі суспільства. Розглянуто складники інфраструктури ринку засобів виробництва.

Ключові слова: ринок, засоби виробництва, товарний обіг, розвиток, принципи, функції, матеріальні ресурси, економічна система, ринкова інфраструктура, товаровиробники.

В статье освещены сущность и особенности становления рынка средств производства, обоснована необходимость его развития. Исследованы организационно-экономические принципы его формирования. Выявлены основные функции, которые выполняет рынок в экономической системе общества. Рассмотрены составляющие инфраструктуры рынка средств производства.

Ключевые слова: рынок, средства производства, товарный оборот, развитие, принципы, функции, материальные ресурсы, экономическая система, рыночная инфраструктура, товаропроизводители.

The article highlights the essence and peculiarities of the creation of the market of means of production, the necessity of its development is substantiated. The organizational and economic principles of its formation are investigated. The main functions that the market performs in the economic system of society are revealed. The components of the infrastructure of the means of production are considered.

Key words: market, means of production, commodity circulation, development, principles, functions, material resources, economic system, market infrastructure, commodity producers.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасний період в умовах економічної кризи, в якій нині перебуває країна, досить актуальним стає питання розвитку ринку засобів виробництва. Підприємства різних галузей опинилися у дуже складному становищі, коли ринок заповнений продукцією іноземного виробництва, що не завжди відрізняється якістю й уступає місцевій продукції, але виграє у ціні. Тому у сучасних умовах господарювання однією з дуже важливих проблем вітчизняної економіки є створення ринку матеріальних ресурсів, що характеризується високим ступенем самобалансованості і саморегулювання.

Актуальність дослідження полягає у тому, що в сучасних умовах розвитку економіки існує проблема обмеженості майже всіх ресурсів,

а це має прямий вплив на виробництво. Саме тому розвинутий ринок засобів виробництва має сприяти розвитку конкуренції між товаровиробниками і власниками ресурсів, переливу капіталу між галузями і регіонами, реалізації товарів за цінами рівноваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Актуальність проблеми формування ринку засобів виробництва на сучасному етапі розвитку економіки привертає увагу багатьох учених та практиків. Дослідженню проблем товарних ринків присвячено праці Дж. Букана, І.Я. Іпполітової, В.П. Єфімова, А.В. Музики, Н.И. Коніщевої, О.А. Кроллі, С.О. Куліша, О.В. Коростишева, С.В. Макарова, В.Г. Василькова, А.В. Гриньова, П.С. Смоленюка та ін.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Основна мета статті полягає у дослідженні питань, що пов'язані з передумовами створення ринку засобів виробництва, а також факторами його формування та розвитку.

Для досягнення поставленої цілі було визначено такий комплекс завдань, які вимагають вирішення:

- дослідження суттєвості та значення ринку засобів виробництва;
- обґрунтування необхідності та дослідження принципів формування ринку матеріальних ресурсів;
- визначення методів вивчення ринку засобів виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Ринок виник одночасно з товарним виробництвом як його невід'ємна частина і характеризується саме тим, що продукт виробляється не для власного споживання, а на продаж. Ринок керується дією таких основних законів, як закон попиту і пропозиції, закон вартості, закон конкуренції та закон грошового обігу [1, с. 155].

Створення ринку засобів виробництва означає перехід від фондового розподілу матеріальних ресурсів до застосування широкого спектру товарно-грошових відносин і в умовах ринкових відносин має базуватися на високому рівні економічної та юридичної самостійності господарських систем, що проявляються у [2, с. 201]:

- праві підприємства формувати свою виробничу програму з урахуванням попиту (замовлень), керуючись власною вигодою;
- вільному виборі контрагентів під час забезпечення матеріальними ресурсами;
- свободі вибору часу закупки матеріальних ресурсів;
- самостійному визначенні договірних цін з урахуванням витрат на виробництво й якості матеріалів;
- ліквідації монополії постачальників, посередників через створення аналогічних підприємств.

Таким чином, ринок – це комплексне поняття, яке включає в себе сферу обміну товарів, економічний простір (місце), на якому відбуваються обмін товарів та товарно-грошові відносини, систему вільного руху товарів [3, с. 117].

У ринкових відносинах бере участь безліч суб'єктів: виробники, споживачі, посередники. На ринку складається відповідна кон'юнктура, тобто співвідношення між попитом та пропозицією як за окремими товарами та групами, так і за товарною масою у цілому. Попит на ринку засобів виробництва являє собою потенційну потребу в товарах, забезпечену відповідною сумою грошей, яку покупець може витратити на придбання товарів та ресурсів. Попит може бути декількох видів:

1. Інтенсивний попит – властивий початковому стану виходу товару на ринок.
2. Стабільний попит – сформований. Існує на етапі масового виробництва і продажу товару.

3. Скоригований попит – тенденція зростання запасів та товару.

4. Відсутність попиту – товар практично не купується.

Потенційна пропозиція же визначається за сукупністю договорів на поставку товару постачальниками на певний період.

Отже, ринок засобів виробництва – це сукупність економічних відносин між самостійними суб'єктами господарської діяльності, що виникають у сфері обігу, у зв'язку з продажем-купівлею товарів, призначених для виробництва нових продуктів і послуг.

Ринок засобів виробництва є складовою частиною інтегрованого ринку, який являє собою складну ринкову структуру. Його формування здійснюється на основі таких організаційно-економічних принципів:

1. Використання закономірностей товарного виробництва і товарно-грошових відносин.
2. Господарська самостійність та економічна відповідальність у процесі купівлі-продажу матеріальних ресурсів.
3. Можливість вільного вибору контрагентів економічних зв'язків із купівлі-продажу засобів виробництва.
4. Наявність розвинутої інфраструктури ринку.
5. Державне регулювання процесів розвитку і функціонування ринку засобів виробництва.

Важливою умовою функціонування ринку засобів виробництва є відповідна структура управління як на державному, так і на регіональному рівнях та підприємствах.

В економічній системі суспільства ринок має виконувати такі функції:

1. Техніко-економічну. Забезпечує рух товарів і послуг від виробника до споживача. Її виконання пов'язане з відповідними затратами праці, засобів виробництва і коштів. Це вимагає інтенсивного господарювання.

2. Регулюючу. Виступає як досконалий інструмент саморегулювання товарного виробництва. Оперативно реагує на зміни, що відбуваються в економічному житті суспільства.

3. Стимулюючу. Стимулює виробництво саме тих товарів, які необхідні споживачам. Конкурентна боротьба на ринку змушує підприємців оновлювати продукцію, розширювати її асортимент, поліпшувати її якість [4, с. 401].

Отже, ринок засобів виробництва базується на зацікавленості товаровиробників у випуску високоякісної продукції і гарантує розвиток підприємницької діяльності, структурну перебудову економіки на основі цільових програм.

Дослідження показують, що розвиток нових галузей економіки, постійне розширення номенклатури матеріальних ресурсів, поява зовсім нових видів сировини з новими фізичними та хімічними властивостями робить ринок розвинутих країн менш відомим, а це вимагає його вивчення.

Треба зауважити, що вивчення ринку матеріальних ресурсів передбачає:

– системний збір, обробку, аналіз і оцінку інформації про потенційних постачальників, асортимент матеріальних ресурсів, про нові технології виготовлення важливих матеріалів, ціни на сировину і матеріали, напівфабрикати, паливо, енергію тощо;

– прогнозування тенденцій на перспективний період змін основних параметрів ринку: цін, обсягу виробництва матеріалів, сировини, енергії, запасів товарно-матеріальних цінностей, появи нових ресурсів, постачальників, можливостей імпорту ресурсів;

– розроблення на цій основі ефективної політики закупок, яка б дала змогу оптимізувати затрати на придбання матеріальних ресурсів.

Слід наголосити, що сучасний маркетинг рекомендує вивчати ринок матеріальних ресурсів за допомогою прямих і допоміжних методів.

Прямий метод передбачає одержання інформації про кон'юнктуру ринку безпосередньо від резидентів із чотирьох джерел: контакти з постачальниками; контакти з посередниками; відвідування ярмарків і виставок, що дає інформацію про технічні розробки, ціни, якість товарів; поїздки на підприємства-постачальники, що дає змогу визначити їхні можливості щодо забезпечення ресурсами.

Допоміжний метод вивчення ринку матеріальних ресурсів передбачає використання інформації біржових бюлетенів, журналів, газет, каталогів, брошур, проспектів та інформації радіо й телебачення.

Під час вивчення ринку матеріальних ресурсів проробляються варіанти закупки ресурсів з імпорту. Найбільш доцільно закупаються матеріальні ресурси за кордоном лише тих видів сировини і матеріалів, придбання яких обходиться дешевше. Для малих і середніх підприємств більш раціональними є закупки сировини і матеріалів за кордоном (якщо є така потреба) через посередників, що спеціалізуються на цьому імпорті [5, с. 502].

Функціонування ринку засобів виробництва значною мірою визначається розвитком інфраструктури.

Отже, ринкова інфраструктура – це сукупність суб'єктів матеріального, технічного, організаційного, інформаційного, фінансового і правового характеру, які забезпечують безперервне функціонування ринкового механізму.

Інфраструктура ринку засобів виробництва включає три основних блоки: організаційний, технічний та інформаційний [1, с. 84].

До організаційного блоку належать біржі, оптові магазини, брокерські та дилерські компа-

нії, торговельні дома, ярмарки, виставки, власні комерційні структури певних промислових підприємств, роздрібна торгівля.

До технічного – склади, транспортна система, тарне господарство.

Інформаційний блок забезпечує підприємство необхідними матеріалами у вигляді довідників, реклами, каталогів, норм та нормативних документів, розпоряджень тощо.

Звідси, всі організації і підприємства, що входять до ринкової інфраструктури, мають забезпечити вирішення таких завдань:

– рух матеріалів, сировини від виробника до споживача;

– виробниче-технічне обслуговування основного виробництва;

– рух і відповідність інформаційних потоків.

Аналіз показує, що всі елементи ринкової інфраструктури по-різному впливають на ринок засобів виробництва і що від їх розвитку значною мірою залежать характер і темпи його становлення.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Ринкова економіка базується на трьох засадах: свободі підприємництва, конкуренції та еквівалентному обміні. Нині триває процес становлення ринку засобів виробництва, тобто перехід від централізованого розподілу засобів виробництва і прикріплення споживачів до постачальників до вільної торгівлі.

Ринок засобів виробництва, або матеріальних ресурсів, сприяє високій соціальній активності підприємств для забезпечення виробництва і виконує такі функції: визначає суспільну цінність вироблених товарів; установлює необхідні відтворювальні пропорції; забезпечує динамічну відповідність між попитом і пропозицією; ліквідує дефіцит матеріальних ресурсів; дає кожному підприємству реальну можливість у межах своїх фінансових ресурсів забезпечити себе матеріально-технічними засобами.

Отже, створення ринку засобів виробництва означає перехід від фондового розподілу матеріальних ресурсів до застосування широкого спектру товарно-грошових відносин.

Результати аналізу використання засобів виробництва керівництво компанії може застосувати як основу для прийняття рішень у практиці управління виробничою діяльністю, а саме в реалізації продукції, що виробляється, керуючись своєю стратегією і тактикою, законами і нормами ринкового товарного обігу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. Х.: ІНЖЕК, 2008. 305 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік. Житомир: ЖГТІ, 2011. 229 с.
3. Греак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства. К.: КНЕУ, 2011. 228 с.
4. Васильков В.Г. Організація виробництва: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2010. 524 с.
5. Музика А.В. Управління матеріальними ресурсами. К.: Просвіта, 2007. 697 с.